

Пірникоза П. В.кандидат економічних наук, докторант кафедри фінансів,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8239-5880>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІСКАЛЬНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ПІД ТИСКОМ ГЛОБАЛЬНИХ І ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЧИННИКІВ

У статті досліджується трансформація фінансового суверенітету під впливом глобальних економічних процесів і геополітичних викликів. Аналітичний фокус зосереджено на глобальній економічній кризі 2008 р., пандемії COVID-19 і повномасштабній російсько-українській війні. На прикладі України, держав ЄС і США проаналізовано, як ці події змінили можливості самостійного ухвалення фінансних рішень, структуру бюджетного дефіциту, боргове навантаження на державу та її залежність від зовнішніх кредиторів і донорів. Узагальнено канали зовнішнього впливу, зокрема мобільність капіталу, податкову конкуренцію, наднаціональні фінансні правила, вимоги МВФ і ЄС, умови програм макрофінансової допомоги тощо. Отримані результати доводять, що фінансний суверенітет змінює формат від домінування формальної автономії до переважання здатності держави зберігати керування публічними фінансами.

Ключові слова: фінансний суверенітет, бюджетно-податкова політика, міжнародна фінансова допомога, глобалізація, геополітичні ризики.

Pavlo Pirnykoza

West Ukrainian National University

TRANSFORMATION OF FISCAL SOVEREIGNTY UNDER THE PRESSURE OF GLOBAL AND GEOPOLITICAL FACTORS

The article presents a theoretical and methodological study how a state's fiscal sovereignty is being transformed under contemporary globalization dynamics and geopolitical shocks. It demonstrates that, in the XXI century, the classical paradigm of fiscal sovereignty as an absolute and stable autonomy in designing tax and budget policy is no longer fully adequate. Instead, fiscal sovereignty has become a dynamic category in which the government's effective policy space is closely linked to conditions in global financial markets, the availability of external liquidity, and the scale of international commitments. Particular attention is given to a comparative analysis of three systemic crises that served as turning points in rethinking fiscal independence: the 2008 global financial crisis, the COVID-19 pandemic, and Russia's full-scale war against Ukraine. Using evidence from Ukraine, EU, and USA, the article explicates the mechanisms through which national fiscal systems adapted to extreme conditions. It shows how these events fundamentally altered the capacity of governments to act autonomously. The study systematizes the principal channels through which external forces shape domestic fiscal policy. These include high capital mobility, intensified tax competition, the expansion of supranational fiscal rules, stringent conditionality associated with the IMF and the World Bank, and the terms governing EU macro-financial assistance. The findings suggest that fiscal sovereignty is evolving from a predominantly formal, legal notion of autonomy toward a practical capability to maintain control over public finances under tight external constraints. The article further argues that, under global threats, the strategic security of public finance is better supported not by fiscal isolationism, but by collective security arrangements and international financial solidarity. In this context, institutional capacity to reconcile internal socio-economic priorities with the external requirements of global regulation becomes the key criterion of effective state sovereignty.

Keywords: fiscal sovereignty, tax-budget policy, international financial assistance, globalization, geopolitical risks.

Постановка проблеми та її актуальність.

Нинішня гео економічна реальність нагадує складну багатопланову систему, де фінансові потоки та політичні імпульси переплітаються настільки щільно, що відокремити внутрішні рішення держави від зовнішніх стимулів часто неможливо. Фінансний суверенітет, який ще у другій половині ХХ ст. розглядався як абсолютним і невід'ємним елементом державності, все частіше постає умовним.

Після світової економічної кризи 2008 р. це стало ще більш відчутно і кількісно вимірно. Держави опинилися перед фактом необхідності погодження своїх дій із зовнішніми кредиторами й інституціями. Рецесія продемонструвала, що бюджетне планування не може ігнорувати міжнародну ліквідність, структуру глобального попиту на боргові інструменти, домінування долара та євро у світовому обороті і що ставка рефінансування, ухвалена у Вашингтоні чи Франкфурті, нерідко впливає на

національні бюджети більше, ніж рішення власного парламенту.

Пандемія COVID-19 посилила цю динаміку. Безпрецедентні за обсягом пакети фіскальних стимулів у США та ЄС, багаторічні програми підтримки бізнесу й домогосподарств, масштабні соціальні трансферти – усе це потребувало колосальних запозичень. І хоча держави формально приймали бюджетні рішення самостійно, багато з них були змушені застосовувати моделі, рекомендовані МВФ, ЄЦБ чи Світовим банком. На практиці це породило цікавий феномен, в якому фіскальний суверенітет не зник, а трансформувався з монолітного права в адаптивну здатність балансувати між національними потребами та зовнішніми умовами.

Війна росії проти України з 2022 р. стала наступним масштабним тестом на стійкість і межі фіскального суверенітету. Україна зберігає формальне право визначати бюджетні пріоритети, але виживання економіки, збалансування дефіциту та фінансування оборони значною мірою ґрунтується на зовнішній підтримці. Це вже не класична модель суверенітету, а інша – де право ухвалювати рішення супроводжується обов'язком враховувати позицію донорів, міжнародних партнерів, вимоги прозорості й управлінської відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх десятиліть над проблематикою фіскального суверенітету працювали К. Азізі, Н. Канрі, Ж.-Б. Шательєн, Б. Тінель [2], І. Бантекас [3], М. Кочча [4], К. Обермайер [14], П. Сакко, А. Арнас, М. Де Доменіко [15] та інші. У своїх дослідженнях вони аналізували, наскільки держави здатні самостійно приймати рішення у сфері бюджету, державного боргу та податкової політики, виявляли механізми, через які глобалізація фінансів, міжнародні ринки капіталу й наднаціональні інституції звужують цю автономію. Їхні праці є своєрідним інтелектуальним мостом між класичним розумінням державного суверенітету і сучасною реальністю фінансової взаємозалежності, де рішення окремої держави дедалі частіше залежать від зовнішніх обставин. Це підсилює аргумент, що у XXI ст. фіскальний суверенітет вже не є абсолютною константою, а динамічною величиною, залежною від структури державного боргу, масштабу зовнішніх зобов'язань, інтеграції в міжнародні ринки тощо.

Мета статті полягає в аналізі трансформації фіскального суверенітету держав в умовах посилення глобальних і геополітичних впливів, а також окресленні наслідків для формування сучасної бюджетно-податкової політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття фіскального суверенітету вибудовується з ширшої ідеї державного суверенітету, але має дуже

конкретний вимір: хто контролює податки й бюджет, той фактично контролює траєкторію розвитку держави. У традиційному розумінні це означало майже беззастережне право уряду вводити і скасовувати податки, визначати обсяги та структуру видатків, ухвалювати рішення щодо запозичень, спираючись передусім на внутрішні потреби суспільства та політичний мандат. У цьому сенсі фіскальний суверенітет є не просто технічною категорією бюджетної політики, а однією з базових ознак державності, адже через податково-бюджетний механізм конкретизуються пріоритети економічного зростання, соціального захисту, безпеки й оборони, підтримки людського капіталу. Саме через податки та видатки держава втручається в первинний розподіл і вторинний перерозподіл ВВП, змінюючи структуру стимулів для домогосподарств й бізнесу, задаючи рамки інвестиційних рішень і споживчої поведінки.

Якщо розглянути фіскальний суверенітет в історичній траєкторії розвитку, то він завжди мав ще й культурно-інституційний вимір. Бюджетно-податкові відносини формувалися як результат тривалих політичних торгів, компромісів між центром і регіонами, конфліктів, які зачіпали державу й платників податків. Тому законодавство кожної держави є свого роду «ДНК» її економічного та політичного розвитку. У ньому зафіксовані уявлення про справедливість оподаткування, допустимий рівень перерозподілу, толерантність до боргу, роль держави в економіці. У класичній парадигмі припускається, що ця система твориться автономно – без зовнішнього примусу, під впливом внутрішніх дебатів і суспільного договору. Саме цим пояснюється, чому фіскальний суверенітет у науковій літературі часто розглядається як індикатор реальної економічної незалежності, тобто чи може держава самостійно утримувати й розвивати власну бюджетну архітектуру, не коригуючи її щоразу під зовнішні вимоги, кредити чи політичний тиск.

Проте зростання взаємозалежності економік у добу глобалізації поступово перетворює фіскальний суверенітет на змінний параметр (табл. 1). Міжнародна мобільність капіталу та загострення податкової конкуренції змушують уряди враховувати не лише внутрішні потреби, а й поведінку інвесторів і бюджетно-податкову політику сусідніх держав. Спроби різко підвищити податковий тягар для високих доходів або транснаціонального бізнесу нерідко наштовхуються на негайну реакцію ринку (переведення капіталу, оптимізацію через офшорні юрисдикції тощо). Показовий приклад – запровадження у Франції 75% податку на доходи у 2012 р., який виявився політично резонансним, економічно малоефективним і був скасований уже з 2015 р. через слабкі надходження, а також побоювання анти-

інвестиційного сигналу для бізнесу [11]. У таких умовах держави дедалі частіше вступають у «race to the bottom» за ставками оподаткування, фактично звужуючи власний простір для автономних рішень заради утримання мобільного капіталу.

Ще один блок обмежень формується наднаціональними утвореннями та інтеграційними домовленостями. Для держав ЄС бюджетно-податкова політика істотно «защита» у рамки Маастрихтських критеріїв та Пакту стабільності й зростання, які встановлюють орієнтир, зокрема дефіцит бюджету не більше 3% ВВП і державний борг не вище 60% ВВП, з вимогою до боргу, що перевищує цей поріг, знижуватися «достатньо швидким» темпом. Формально держави зберігають право самостійно ухвалювати бюджетні рішення, однак у практичному вимірі змушені коригувати політику під ці кількісні орієнтири, зважаючи на ризик запуску процедури надмірного дефіциту та політичний тиск з боку інституцій ЄС. На додачу з'являються нові форми координації – як-от глобальна домовленість понад 130 країн щодо мінімального корпоративного податку 15% для транснаціональних компаній, яка демонструє готовність держав добровільно «здавати» частину свободи дій у податковій сфері заради спільної бази оподаткування [21].

Фінансові ринки та зовнішні кредитори формують третій, часто недооцінений вимір обмеження фіскального суверенітету. Коли значна частина дефіциту фінансується за рахунок зовнішніх запозичень, національна бюджетна політика неминуче опиняється під мікроскопом інвесторів, рейтингових агенцій і наднаціональних регуляторів. У випадку погіршення довіри вартість обслуговування боргу зростає, доступ до ринку може бути втрачений, а уряд змушений погоджуватися на непопулярні режими «затягування пасків». Криза 2010-х рр. показала це максимально наочно: Греція, Португалія та низка інших держав

фактично втратили можливість фінансуватися на ринку і були змушені перейти на програми фінансової допомоги ЄС та МВФ із жорсткими умовами фіскальної консолідації, структурних реформ і постійного моніторингу з боку кредиторів [16].

Четвертий вимір трансформації фіскального суверенітету пов'язаний з умовністю міжнародної фінансової підтримки. Кредити та програми МВФ, Світового банку та регіональних механізмів стабілізації майже завжди супроводжуються набором вимог до фіскальної, монетарної та структурної політики – так званою conditionality. У термінах самого МВФ conditionality означає комплекс політик, яких держава-позичальник має дотримуватися, щоб отримати доступ до ресурсів МВФ і відновити макрофінансову стійкість. І тут можна побачити принципову колізію: формально держава зберігає суверенітет і добровільно погоджується на програму, але фактично значна частина податково-бюджетних рішень ухвалюється в межах заздалегідь узгоджених «маяків» та кількісних критеріїв. Фіскальний суверенітет у таких умовах уже не тотожний повній свободі дій; радше йдеться про здатність вести політику, яка одночасно задовольняє внутрішні потреби та зовнішні вимоги, що й визначає реальний, а не декларативний рівень незалежності.

Далі проаналізуємо, як три ключові кризи ХХІ ст. вплинули на реалізацію фіскального суверенітету, а відтак як змінилася сама парадигма сучасної бюджетно-податкової політики. Так, глобальна фінансова криза 2008–2009 рр. стала ключовою точкою перелому, яка показала межі класичного уявлення про фіскальний суверенітет як про майже необмежену свободу бюджетно-податкових рішень. Шок, який розпочався на ринку іпотечних деривативів у США й переріс у глобальну рецесію, змусив уряди вдаватися до масштабних заходів з підтримки банківського сектору й антикризового стимулювання попиту.

Таблиця 1

Детермінанти звуження фіскального суверенітету держав

Чинники	Механізм впливу	Наслідки для держави
Міжнародна мобільність капіталу та податкова конкуренція	Відтік інвестицій у відповідь на підвищення податків змушує держави знижувати ставки й надавати преференції, щоб утримати мобільний капітал	Зменшується свобода встановлення податкових ставок; фіскальний простір формується не лише внутрішньою політикою, а й ринковим тиском («race to the bottom»)
Наднаціональні угоди та регуляторні режими	Інтеграційні об'єднання закріплюють спільні правила для бюджетних дефіцитів, державного боргу та податкової політики	Держави вимушені адаптувати фіскальні рішення до зовнішніх нормативів; знижується здатність проводити автономну бюджетну експансію
Фінансові ринки та зовнішні кредитори	Доступ до запозичень залежить від довіри інвесторів та рейтингу; ринки можуть «карати» уряди за ризикову політику	Уряд змушений коригувати бюджет, щоб утримати фінансування; фіскальний суверенітет стає умовним
Умовність програм МВФ/СБ («conditionality»)	Отримання зовнішнього фінансування можливе лише за умови виконання структурних і фіскальних вимог	Формально суверенітет зберігається, але податково-бюджетні рішення ухвалюються в межах зовнішніх умов

Джерело: побудовано автором

У США комбінований ефект програм на кшталт TARP, заходів з рекапіталізації банків призвів до того, що дефіцит федерального бюджету у 2009 р. сягнув 10% ВВП – найбільшого рівня з часів Другої світової війни [8]. Паралельно стрімко зростало боргове навантаження, тобто якщо ще 2007 р. співвідношення державного боргу США до ВВП оцінювалося на рівні близько 56% ВВП, то 2009 р. – понад 75%, а 2010 р. перевищило 84% ВВП [17].

Єврозона фактично пішла тим самим шляхом вимушеної фіскальної експансії. Бюджетний дефіцит у державах ЄС зріс з 2,0% ВВП у 2008 р. до 6,3% ВВП у 2009 р., тоді як середній рівень державного боргу піднявся із приблизно 70% ВВП наприкінці 2008 р. до близько 80% ВВП на кінець 2009 р., а потім до понад 85% ВВП у 2010 р. [6]. Найвразливішими виявилися держави Південної Європи, де криза наклалася на вже високі стартові рівні боргу та структурні дисбаланси. У випадку Греції дефіцит бюджету у 2009 р. досяг 15,4% ВВП [5], що спровокувало кризу довіри до платоспроможності держави, призвело до фактичної втрати доступу до ринкового фінансування й потреби у зовнішніх програмах порятунку. У цих умовах фіскальний суверенітет набуває подвійного виміру, адже попри те, що формально уряди зберігають право ухвалювати бюджети, реально змушені підлаштовувати їх під реакцію інвесторів, вимоги ринків тощо.

Вихід з кризи в єврозоні був пов'язаний зі створенням наднаціональної «архітектури порятунку», яка узаконила перехід від чисто національного фіскального суверенітету до режиму спільної відповідальності. Уже 2010 р. було засновано Європейський фонд фінансової стабільності, а згодом – постійний Європейський стабілізаційний механізм, покликаний фінансувати програми макрофінансової допомоги державам, що втратили доступ до ринку. Ці програми передбачали значні ресурси для Греції, Ірландії, Португалії та Кіпру, але водночас – жорсткі вимоги фіскальної консолідації, структурних реформ і зовнішнього моніторингу, погоджені з ЄС, ЄЦБ та МВФ [12]. Така конфігурація фактично інституціоналізувала нову норму: у разі системної кризи фіскальний суверенітет окремих держав-членів може бути істотно обмежений в обмін на доступ до колективних ресурсів стабілізації. Іншими словами, криза 2008–2009 рр. закріпила перехід до моделі «спільного суверенітету», де простір національних рішень структурується наднаціональними правилами, механізмами допомоги та умовами їх надання.

Для України світова фінансова криза також мала важкі наслідки. За оцінками МВФ, у 2009 р. ВВП скоротився на 14,8%. В умовах загрози неплатоспроможності уряд звернувся по міжнародну підтримку і 5 листопада 2008 р. було затверджено програму

Stand-By на 16,4 млрд дол. США, що тоді робило Україну одним з найбільших реципієнтів МВФ [22]. Кредитна підтримка супроводжувалася вимогою здійснення тарифних реформ, зокрема підвищенням цін на газ для домогосподарств з метою зменшення квазіфіскальних втрат енергетичного сектору. Проте стабілізація мала високу ціну, адже державний борг, який до кризи утримувався на помірному рівні, зріс до 35–40% ВВП у 2010 р., суттєво звужуючи простір для бюджетного маневру в наступному десятилітті [1]. Така динаміка означала ослаблення фіскальної стійкості та зростання залежності державної політики від умов зовнішнього фінансування.

Пандемія COVID-19, що розгорнулася на початку 2020 р., стала зовнішнім, синхронним шоком для більшості економік світу. На відміну від фінансової кризи 2008 р., тригером виступили не внутрішні дисбаланси, а адміністративне «вимкнення» значної частини економічної активності. Уряди відповіли ультраекспансивною бюджетно-податковою політикою. За оцінками МВФ, середній дефіцит сектору загального уряду в групі розвинених економік зріс з 3,3% ВВП у 2019 р. до 11,7% ВВП у 2020 р., перевищивши пікові значення кризи 2009 р. США реалізували кілька хвиль бюджетного стимулювання, сукупний обсяг яких перевищив 5,7 трлн дол. США у вигляді додаткових видатків і податкових пільг. Це призвело до безпрецедентного зростання дефіциту федерального бюджету. У 2020 р. він досяг близько 3,3 трлн дол. США, або 16% ВВП, що стало найбільшим значенням з 1945 р. [9]. Паралельно загальний державний борг США піднявся до рівня понад 125% ВВП, тобто істотно вище докризових орієнтирів.

У єврозоні фіскальна реакція урядів деяких держав була менш масштабною в абсолютних величинах, але також історично безпрецедентною. Бюджетний дефіцит зріс з 0,6% ВВП у 2019 р. до 7,2% ВВП у 2020 р., а державний борг – з 83,9% до 97,3% ВВП. При цьому для країн Південної Європи показники перевищили традиційні пороги «фіскальної безпеки» – 205,6% ВВП у Греції, 155,8% у Італії, 133,6% у Португалії, 120,0% в Іспанії, 118,2% на Кіпрі [7]. Україна, хоч і вступила в пандемію з нижчим борговим навантаженням, також використала фіскальний канал як ключовий інструмент пом'якшення шоку. За оцінками експертів, співвідношення «загальний державний борг / ВВП» зросло з близько 50% у 2019 р. до приблизно 60–61% у 2020 р., що фактично означало повернення до боргового рівня попередніх кризових періодів [13].

Повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 р. створило найпотужніший геополітичний і економічний виклик у Європі з часів Другої світової війни. Його наслідки для фіскальної сфери проявилися на кількох рівнях: перший – прямий вплив на

фінанси України; другий – опосередкований вплив на бюджети країн ЄС через енергетичну кризу, потоки біженців, необхідність посилення оборони; третій – глобальні наслідки через зростання цін на енергоносії та продукти, торговельні розриви тощо.

Економіка України після повномасштабного вторгнення опинилася у надскладному становищі. За оцінкою Мінекономіки, ВВП у 2022 р. скоротився на 29,2%, що стало найглибшим падінням за період незалежності [19]. Звуження податкової бази синхронізувалося з вибуховим зростанням видатків на національну безпеку та оборону (у 2023 р. понад половина всіх бюджетних коштів припадала на військові витрати, а фінансування соціальної функції держави стало можливим лише завдяки міжнародним партнерам). Частка зовнішньої фінансової допомоги у видатках бюджету становила близько 41% у 2022 р., 35% – у 2023 р. і приблизно 66% – у 2024 р. [10]. Лише у 2024 р. до державного бюджету було залучено 41,7 млрд дол. США зовнішнього фінансування, з яких близько 30% у грантовій формі [20]. На цьому тлі боргове навантаження різко зросло. За даними Світового банку, відношення державного боргу до ВВП збільшилося з близько 50% до 77,8% у 2022 р. і 78,3% у 2023 р., з подальшою траєкторією до понад 80–90% ВВП [18]. Це означає не просто послаблення фіскального суверенітету, а його трансформацію: ключові бюджетні рішення формуються у трикутнику Київ – МВФ – консорціум донорів.

Висновки. Аналіз трансформації фіскального суверенітету держав в умовах посилення глобальних і геополітичних впливів дозволяє сформулювати низку ключових висновків:

1. Традиційне уявлення про фіскальний суверенітет як повну свободу держави у бюджетно-податковій політиці більше не адекватно відображає реальність. Глобалізація фінансів, світові кризи та наднаціональні зобов'язання звузили односторонню автономію урядів. Натомість склалася система керованої взаємозалежності, де держави координують свої фіскальні кроки, аби уникнути «переливів» криз і взаємного ослаблення. Це проявилось і у створенні механізмів фінансової підтримки в ЄС. Фіскальний суверенітет тепер реалізується не стільки через ізоляцію від зовнішнього впливу, скільки через здатність держав брати участь у колективному виробленні правил, що служать спільним інтересам (стабільність, справедливе оподаткування, протидія глобальним викликам).

2. Періоди криз продемонстрували, що під час екстраординарних потрясінь держави готові тимчасово відступати від ортодоксальних принципів і навіть жертвувати частиною суверенних прерогатив задля вищої мети – збереження економічної й соціальної стабільності. Після фінансової кризи

2008–2009 рр. держави пішли на більш тісну координацію (реформи в ЄС, посилення ролі G20), визнавши, що суто національні рішення не спрацювали проти глобального шоку. Пандемія 2020 р. взагалі знаменувала історичну однотайність у фіскальному стимулюванні, зокрема уряди синхронно збільшили видатки, фактично підтримуючи один одного через зростання сумарного попиту. Російсько-українська війна 2022 р. підкреслила геополітичний вимір – демократичні держави згуртувалися фінансово проти спільної загрози, в результаті чого виникла безпрецедентна система фінансування України коаліцією держав. Отже, кризи стали своєрідним «стрес-тестом» фіскального суверенітету, висвітивши його слабкі місця і спричинивши перебудову архітектури фінансового управління.

3. Геополітичний розкол, що посилюється російсько-українською війною, веде до формування фінансово-економічних блоків. Держави вимушені обирати сторону, і це впливає на їх фіскальний простір. Наприклад, антиросійські санкції змусили багато держав відмовитися від дешевих енергоресурсів, замінивши їх дорожчими, що вимагає субсидій населенню і бізнесу (тобто витрат з бюджету). Деякі автократії натомість отримують фінансову підтримку від Китаю чи РФ і стають залежними від них, втрачаючи частину свого суверенітету. Демократичні держави, зі свого боку, згуртовуються: фінансова допомога стає інструментом геополітики. Від держав, які її отримують, очікують дотримання певних цінностей і політичної орієнтації. Це новий вимір суверенітету, адже в обмін на гроші донори фактично розраховують на вплив. Україна, отримуючи масовану допомогу Заходу, водночас твердо інтегрується в західний інституційний простір, що стратегічно збільшує її майбутній суверенітет (як частини сильного об'єднання), але так само обмежує свободу маневру зараз.

4. Фіскальний суверенітет не зник і не нівельований – він еволюціонував у напрямі багаторівневого, взаємозалежного суверенітету. Держави як були, так і залишаються головними акторами фіскальної політики, але тепер вони діють не у вакуумі, а у щільній мережі зобов'язань, союзів, ринкових сигналів. У цій новій парадигмі успішною буде та держава, яка навчиться поєднувати внутрішню відповідальність із зовнішньою кооперацією. Для України, ЄС, США та інших держав це означає інвестувати у стійкість своїх фінансових систем, водночас активно впливати на формування глобальних правил гри. Фіскальний суверенітет XXI ст. – це суверенітет, підкріплений солідарністю. І хоча здається, що глобальні та геополітичні чинники його обмежують, насправді саме через них відкриваються нові можливості для спільного процвітання, якщо знайти правильний баланс інтересів і відповідальності.

Література:

1. Åslund A. Ukraine's Finances Appear Unsustainable. URL: <https://www.piie.com/commentary/op-eds/ukraines-finances-appear-unsustainable>
2. Azizi K., Canry N., Chatelain J.-B., Tinel B. Government Solvency, Austerity and Fiscal Consolidation in the OECD: A Keynesian Appraisal of Transversality and No Ponzi Game Conditions. MPRA Paper No. 46519, 2013. URL: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/46519>
3. Bantekas I. The Contractualization of Fiscal and Parliamentary Sovereignty: Towards a Private International Finance Architecture. *Global Constitutionalism*. 2022. Vol. 11, № 1. P. 139–159. DOI: <https://doi.org/10.1017/S2045381721000101>
4. Coccia M. National Debts and Government Deficits Within European Monetary Union: Statistical Evidence of Economic Issues. URL: <https://arxiv.org/abs/1806.07830>
5. Elliott L. Greek Deficit Much Bigger Than Estimate. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/business/2010/nov/15/greek-deficit-bigger-than-thought>
6. Euro Area and EU27 Government Deficit at 6,3% and 6,8% of GDP. Eurostat Newsrelease 55/2010. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5051930/2-15112010-AP-EN.PDF>
7. Euro Area Government Deficit at 7,2% and EU at 6,9% of GDP. Eurostat Newsrelease 119/2021. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563331/2-21102021-AP-EN.pdf/257365fa-8a66-cab8-f60c-06ca9c916a7a>
8. Federal Budget Deficit Totals \$1.4 Trillion in Fiscal Year 2009. URL: <https://www.cbo.gov/publication/24992>
9. Fiscal Monitor, April 2021: A Fair Shot. Washington, DC: International Monetary Fund, 2021. URL: <https://www.imf.org/en/publications/fm/issues/2021/03/31/fiscal-monitor-april-2021-a-fair-shot-50156>
10. Foreign Assistance to Ukraine (2022–2024). Economic Outlook and Indicators for Ukraine, Issue #24. URL: https://www.pmcresearch.org/slider_file/a5ae67cee53315aa8.pdf
11. France Forced to Drop 75% Supertax After Meagre Returns. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/31/france-drops-75percent-supertax>
12. How Greece Came back from the brink. *Financial Times*. URL: <https://www.ft.com/content/47dca85c-89f8-42f9-8e67-5ca237f970ef>
13. Kotina H., Stepura M., Kornieva A., Slavkova A. Fiscal Solvency and Fiscal Limitations Under Economic Crisis and Recovery: An Empirical Approach of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2023. Vol. 1 (20). P. 277–292.
14. Obermeier K. Countries Don't Go Bankrupt: Sovereign Debt Crises and Perceptions of Sovereignty in an Era of Globalisation: Working Paper No. 121. Oxford: Global Economic Governance Programme, University of Oxford, 2016. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/196380/1/GEG-WP-121.pdf>
15. Sacco P.L., Arenas A., De Domenico M. The Resilience of the Multirelational Structure of Geopolitical Treaties is Critically Linked to Past Colonial World Order and Offshore Fiscal Havens. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1155/2023/5280604>
16. The Economic Adjustment Programme for Greece. Third Review – Winter 2011. Occasional Papers 77, 2011. URL: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2011/pdf/ocp77_en.pdf
17. U.S. Debt to GDP Ratio. URL: <https://www.macrotrends.net/datasets/global-metrics/countries/usa/united-states/debt-to-gdp-ratio>
18. Ukraine. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/0f93cd231799e55067bb0f83154c216a-0500022021/related/data-ukr.pdf>
19. Мінекономіки: ВВП за підсумком 2022 року впав на 29,2%. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&lang=uk-UA&title=Мінекономіки>
20. У 2024 році Мінфін України залучив \$41,7 млрд зовнішнього фінансування, із яких 30% у грантовій формі. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_417_billion_in_external_financing_including_30_in_the_form_of_grants-4972
21. 130 Countries Back Global Minimum Corporate Tax of at Least 15%. URL: <https://www.reuters.com/business/countries-backs-global-minimum-corporate-tax-least-15-2021-07-01>
22. 16.4 Billion Stand-By Arrangement for Ukraine. Press Release No. 08/271, November 5, 2008. Washington DC: International Monetary Fund, 2008. URL: <https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/14/01/49/pr08271>

References:

1. Åslund A. (2011) Ukraine's Finances Appear Unsustainable. Peterson Institute for International Economics. Available at: <https://www.piie.com/commentary/op-eds/ukraines-finances-appear-unsustainable>
2. Azizi K., Canry N., Chatelain J.-B., Tinel B. (2013) Government Solvency, Austerity and Fiscal Consolidation in the OECD: A Keynesian Appraisal of Transversality and No Ponzi Game Conditions. MPRA Paper No. 46519. Available at: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/46519>
3. Bantekas I. (2022) The contractualization of fiscal and parliamentary sovereignty: Towards a private international finance architecture? *Global Constitutionalism*, vol. 11, no. 1, pp. 139–159. DOI: <https://doi.org/10.1017/S2045381721000101>

4. Coccia M. (2018) National Debts and Government Deficits Within European Monetary Union: Statistical Evidence of Economic Issues. arXiv:1806.07830. Available at: <https://arxiv.org/abs/1806.07830>
5. Elliott L. (2010) Greek deficit much bigger than estimate. The Guardian, November 15. Available at: <https://www.theguardian.com/business/2010/nov/15/greek-deficit-bigger-than-thought>
6. Eurostat (2010) Euro Area and EU27 Government Deficit at 6.3% and 6.8% of GDP. Eurostat Newsrelease 55/2010. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5051930/2-15112010-AP-EN.PDF>
7. Eurostat (2021) Euro Area Government Deficit at 7.2% and EU at 6.9% of GDP. Eurostat Newsrelease 119/2021. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563331/2-21102021-AP-EN.pdf/257365fa-8a66-cab8-f60c-06ca9c916a7a>
8. Congressional Budget Office (2009) Federal Budget Deficit Totals \$1.4 Trillion in Fiscal Year 2009. Available at: <https://www.cbo.gov/publication/24992>
9. International Monetary Fund (2021) Fiscal Monitor, April 2021: A Fair Shot. Washington, DC: IMF. Available at: <https://www.imf.org/en/publications/fm/issues/2021/03/31/fiscal-monitor-april-2021-a-fair-shot-50156>
10. PMC Research (2025) Foreign Assistance to Ukraine (2022–2024). Economic Outlook and Indicators for Ukraine, Issue #24 (March 2025). Available at: https://www.pmcresearch.org/slider_file/a5ae67cee53315aa8.pdf
11. The Guardian (2014) France forced to drop 75% supertax after meagre returns. The Guardian, December 31. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/31/france-drops-75percent-supertax>
12. Financial Times (n.d.) How Greece came back from the brink. Financial Times. Available at: <https://www.ft.com/content/47dca85c-89f8-42f9-8e67-5ca237f970ef>
13. Kotina H., Stepura M., Kornieva A., Slavkova A. (2023) Fiscal solvency and fiscal limitations under economic crisis and recovery: An empirical approach of Ukraine. Investment Management and Financial Innovations, vol. 20, no. 1, pp. 277–292.
14. Obermeier K. (2016) Countries Don't Go Bankrupt: Sovereign Debt Crises and Perceptions of Sovereignty in an Era of Globalisation (Working Paper No. 121). Oxford: Global Economic Governance Programme, University of Oxford. Available at: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/196380/1/GEG-WP-121.pdf>
15. Sacco P. L., Arenas A., De Domenico M. (2023) The resilience of the multirelational structure of geopolitical treaties is critically linked to past colonial world order and offshore fiscal havens. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1155/2023/5280604>
16. European Commission (2011) The Economic Adjustment Programme for Greece. Third Review – Winter 2011 (Occasional Papers 77). Brussels: Directorate-General for Economic and Financial Affairs. Available at: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2011/pdf/ocp77_en.pdf
17. Macrotrends (n.d.) U.S. debt to GDP ratio. Available at: <https://www.macrotrends.net/datasets/global-metrics/countries/usa/united-states/debt-to-gdp-ratio>
18. The World Bank (2021) Ukraine. Available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/0f93cd231799e55067bb0f83154c216a-0500022021/related/data-ukr.pdf>
19. Minekonomiky Ukrainy (2023) Minekonomiky: VVP za pidsumkom 2022 roku vpav na 29,2% [Ministry of Economy: GDP fell by 29.2% in 2022]. Available at: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&lang=uk-UA&title=Minekonomiki>
20. Ministry of Finance of Ukraine (2024) U 2024 rotsi Minfin Ukrainy zaluchyv \$41,7 mlrd zovnishnoho finansuvannia, iz yakykh 30% u grantovii formi [In 2024, the Ministry of Finance of Ukraine attracted \$41.7 billion in external financing, 30% of which was grants]. Available at: https://www.mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_417_billion_in_external_financing_including_30_in_the_form_of_grants-4972
21. Thomas L. (2021) 130 countries back global minimum corporate tax of 15%. Reuters, July 1. Available at: <https://www.reuters.com/business/countries-backs-global-minimum-corporate-tax-least-15-2021-07-01/>
22. International Monetary Fund (2008) 16.4 billion stand-by arrangement for Ukraine (Press Release No. 08/271, November 5, 2008). Washington, DC: IMF. Available at: <https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/14/01/49/pr08271>

Дата надходження статті: 10.02.2026

Дата прийняття статті: 02.03.2026

Дата публікації статті: 13.03.2026